

12. Явір В. А. Кіпр як приклад дезінтегрованої держави : стан та перспективи реінтеграції. *S.P.A.C.E (Society, Politics, Administration in Central Europe)*. 2018. Вип. 9. С. 52-59.
13. Кіпр блокуватиме процес вступу Туреччини до ЄС. URL: [https://dt.ua/WORLD/kipr-blokuvatime-proces-vstupu-turechchini-v-yes-202552\\_.html](https://dt.ua/WORLD/kipr-blokuvatime-proces-vstupu-turechchini-v-yes-202552_.html) (дата звернення: 10.04.2018).
14. Переговори щодо возз'єднання Кіпру провалилися. URL: <https://www.unian.ua/world/1945334-peregovori-schodo-vozzednannya-kipru-provalilisya.html> (дата звернення: 11.04.2018).
15. Правові механізми врегулювання етнополітичних конфліктів в Україні : наук. записка / Кресіна І.О., Кубальський О.Н., Стоєцький С.В., Стойко О.М., Шемшученко Ю.С., Явір В.А. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. 104 с.

*The Cyprus conflict is studied as an example of a frozen ethnopolitical conflict, which has led to the disintegration of this island state, whose components can't unite for many decades, despite domestic and international efforts. Its ethnic, historical and political origins are analyzed. The author concludes that the main obstacles to the integration of Cyprus lie in the external, rather than the internal sphere. The attempts of Turkey, Greece and Great Britain to maintain control over this part of the Mediterranean ruined the ethnic balance, sharpened the interethnic controversy on the island and transformed them into a political and foreign policy factors. It is proposed to start the unification of Cyprus not from the neutralization of the conflict-causing effect of the ethnic factor, but from the destruction of the multi-level structure of the conflict through the withdrawal of external participants, primarily Turkey and Greece, taking into account that the EU has sufficient ways to neutralize the claims of neighboring states to the island, which heats the degree of tension.*

**Keywords:** *interethnic hostility, ethnopolitical conflict, disintegration.*

УДК 124.4:141

Чорна Л.В., ОНПУ

## ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ЯК АТРАКТОРИ СУЧАСНОГО ІДЕАЛУ

*Проблема ідеалу залишається у XXI столітті актуальною для дослідження. Взаємовідносини між ідеалом та його практичним втіленням є гострою темою для дискусій в сучасній філософії, політології, культурології. Мета статті пов'язана з визначенням аттракторів як смислових епіцентрів зони комфорту. Мета та завдання обумовили застосування таких методів дослідження, як аналіз і синтез, що надало можливість уточнити визначення понять «ідеал», «аттрактор», «глобалізація»,*

«модернізація». Метод системно-структурного аналізу дозволив виявити функціонування ідеалу в новому посткомуністичному соціальному просторі. Сучасне полісистемне бачення проблеми ідеалу базується на взаємодії глобалізації та модернізації. Вони стають базовими атракторами на посткомуністичному просторі, оскільки домінують у дискурсивному просторі діалогу культур, формують взаємовплив економічних інтегративних та дезінтегративних процесів. Сучасні ідеали функціонують як функціональна система, існуючи скоріше як атрактори, як зони комфорту, спокою, тиші у хаосогенному середовищі, де глобалізація, модернізація, транзит, стають тими ешелонованими пан-універсалиями, які втрачають свій сенс як регулятивні абстракції та категорії. Ідеали посткомуністичного суспільства відбивають глибинні пласти постмодерністського світогляду, орієнтуються на споживача, на постмодерністські системи трансформації реальності. Посткомуністичне суспільство не позбавилося ідеального як фактора суспільного життя людини, але ідеал медіалізується, стає масовим, надзвичайно інтерактивним у масмедійному просторі. Він формується навколо площі, ритуалізованого видовища, навколо дискурсивних практик культури та екранних артефактів.

**Ключові слова:** атрактор, ідеал, глобалізація, модернізація, посткомуністичний ідеал, суспільний ідеал.

**Актуальність статті** перш за все визначається необхідністю аналізу проблеми соціального ідеалу та поняття «соціальний простір», оскільки ідеал може існувати у межах конкретного соціального простору і часу. Якщо посткомуністичний простір є явище, що виходить поза межі колишнього СРСР, то пострадянський простір – геополітична категорія, що характеризує країни колишнього СРСР, де був здійснений «реальний соціалізм». Ідеали посткомунізму не визначені як реальність щодо програмування майбутнього. Вони є еkleктичними й здебільшого базуються на ідеї націй-держав. Остання концепція сформувалася у європейській свідомості у XVII столітті та стала засадою модернізації, яка призвела до формування модерного суспільства. Такі ідеали або є аналогом західно-європейських націй-держав, або визначені як своєрідний шлях розвитку. Так, досить непроста ситуація склалася в нашій державі, оскільки зміст національного ідеалу розвитку є не зовсім визначеним. При цьому він близький до націопрагматизму, що коливається між охлократією та етатизмом, де охлократія діє як стихія влади натовпу, а принцип ета-

тизму, що існував у СРСР, перетворюється у національний етатизм державотворення. Ідеалом стає побудова держави, яка ще не створена у єдиному культурному вимірі, хоча ідея незалежності вже давно існує у колі розуміння культуротворення.

**Мета цього дослідження** пов'язана з визначенням атракторів як смислових епіцентрів зони комфорту, зони спокою та гармонізації, які завжди є локальними елементами у хаосогенному середовищі. У зв'язку з тим, що атрактори передають стан сьогоденішніх взаємодій, модернізація та глобалізація стають базовими атракторами на посткомуністичному просторі, оскільки домінують у дискурсивному просторі діалогу культур, формують взаємовплив економічних інтегративних та дезінтегративних процесів.

Мета та завдання публікації обумовили застосування таких **методів дослідження**, як аналіз і синтез, узагальнення, що надало можливість уточнити визначення понять «ідеал», «атрактор», «глобалізація», «модернізація». Метод системно-структурного аналізу дозволив виявити функціонування ідеалу в новому посткомуністичному соціальному просторі. **Наукова новизна** публікації полягає у характеристиці таких базових атракторів сучасного виміру ідеалу, як глобалізація та модернізація.

**Виклад основного матеріалу.** Можна стверджувати, що соціокультурними атракторами посткомуністичних ідеалів виступають глобалізація та модернізація. При цьому модернізація у класичному капіталістичному суспільстві передувала глобалізації та розумілась як перехід до остаточного домінування доби Модерну. І лише потім європейське суспільство входило у фазу глобалізації. Проте Україна знаходиться у дещо іншій, більш складній ситуації. Після втілення у життя імперативів глобалізації, під вплив якої потрапили усі країни пострадянського простору, стало необхідним здійснити й модернізацію, наздогнати Захід. Це потребувало повного оновлення свого виробництва, причому не лише самих технологій, а й усього комплексу, націленого на зміни регулятивів. Водночас, на пострадянському просторі модернізація здійснюється як транзит, тобто намагання перенести із Заходу регулятиви, норми, правила, технології. Ми маємо інвертований шлях розвитку, що прямує не від особливого до загального, тобто не від модернізації до глобалізації, як це відбувалося у Західній Європі, а навпаки – від загального до особливого, від прийняття всезагальних норм глобалізації до власної модернізації. Цей шлях пройшли всі посткомуністичні та починають проходити

пострадянські країни. Постає проблема внутрішньої інтеграції у рамках союзів держав. Виникає певна віртуальна реальність, але у сенсі не комп'ютерної, а ментальної парадигми, що завдана як патерн глобалізації й модернізації. Умовно можна назвати цей простір віртуальним, ментальним. Він визначається як та конструкція, що допомагає з'ясувати порядок речей, культурних взаємодій та інтеграцій, де проводиться діалог культур або відбуваються процеси глобалізації як економічної, так і соціокультурної сфери.

Отже, слід з'ясувати, які ідеали існують на пострадянському просторі, чи є норми, що презентують ідеальне як головний атрибутивний фактор передбачення майбутнього та його прогнозування. Зазначене спонукає до осмислення посткомуністичного простору не лише як політичної або ідеологічної, але й як соціокультурної реальності. Необхідно враховувати, що соціокультурна реальність є поліфонічне явище. Вона характеризується не тільки складними процесами трансформації, зміни, переходу з одного стану до іншого, але й актуалізацією генетичних засад. Останні позначені як традиційними національними особливостями розвитку країн, так і пізнішим комуністичним досвідом. Посткомуністичні країни вже трансформувалися, тобто зробили гуманістичну модернізацію свого комуністичного досвіду. І тепер знову потребується корекція та новий етап модернізації, проте вже у зворотному напрямку.

Автори праці «Глобальний капіталізм: три великі трансформації» звертають увагу на те, що сучасне суспільство пов'язується з образом соціального життя, яке з'явилося у Європі на початку XVII століття та стало розповсюджувати свій вплив. «Для Маркса вирішальною силою цих змін був капіталізм. Для Вебера – дух капіталізму, що зростав з протестантизму. І цей дух виник у доіндустріальну епоху. Для Дюркгейма – розподіл праці і, особливо, індустріалізація. Гідденс характеризує поняття «сучасність» такими рисами: капіталізм у якості соціального порядку, у якості суспільства як зв'язаної системи» [1, с. 76].

Отже, за часів буржуазних революцій починає формуватися той стан, що визначається як перевтілення західної цивілізації. Модерне суспільство відрізняється рядом особливостей порівняно з феодальним середньовічним суспільством. Феодальне здебільшого є суспільством комунарного типу. У ході модернізації відбувається перехід до сучасного суспільства. Так, Елвін Тоффлер визначає три хвилі модернізації [2, с. 275-335]. Перша хвиля характеризує цивілізацію

на рівні домінування сировинних ознак, її технологія була обробляючою та орієнтованою на домінуючу сировину; другій стадії вже притаманні високі технології (хайтек); а в третій відбувається трансформація цих технологій у планетарні константи, що ведуть до глобалізації. Це базується на Модерні, що має свої ознаки: домінування інновацій над традицією; світський характер соціального життя на відміну від колективізму доби середньовіччя; опора на активну діяльнісну індивідуальність, масову освіту та науку; домінування орієнтації на інструментальні цінності та демократію; індустріальний характер виробництва, капіталізм, наявність попиту та пропозиції виробництва. Модерн характеризувався переважанням світоглядного (філософського) знання, яке розвивалося на основі природничих та точних наук, що призвело до бурхливого розвитку технологій. Поступово формувалася техногенна цивілізація з домінуючою універсальною над локальним. Така матриця характеризує відмінності сучасного способу існування суспільства. Перш за все, вона визначає проектні зміни у соціальному дизайні цілепокладання й цілездійснення, де фактично і діють ідеали. Слід зазначити, що ідеали хронотопу, орієнтованого на циклізм, перетворюються на більш визначену сингулярність, яка вже є особистісно орієнтованою. Засадою модерної трансформації виступає активний діяльнісний індивід. Лібералізм як ідеологія дієвого індивіду стає головною настановою модернізації та переведення суспільства у ранг модерного.

Існує багато характерних рис сучасного суспільства, що визначалося видатними філософами, соціологами, політологами. Так, згідно з поглядами Ф. Тьонніса, модернізація – це перехід до всезагального засобу єднання, за Е. Дюркгеймом – перехід від механічної до органічної солідарності суспільства, за Г. Зиммелем – перехід від вічного минулого до вічного теперішнього. Н. Смелзер визначає технологічні зсуви: перехід від сімейних відносин до економічних, що руйнують попередні; Т. Парсонс вважає модернізацію універсальним процесом, у основі якого лежить адаптація; за Н. Луманом, модернізація пов'язана з диференціацією.

Увесь набір характеристик модернізації можна легко змоделювати у посткомуністичний простір, однак така проекція стане проблематичною, оскільки кожен пункт слід верифікувати та означити у просторі посткомунізму як інвертований. Необхідно зазначити специфіку вторинної за культурно-історичними ознаками модернізації, що проходила у тих країнах, які, за думкою Л. Гумільова, «від-

стали» від заходу на 500 років [3]. Первинна модернізація, що відбувалася у XVII столітті у надрах Нового часу, і вторинна модернізація, що існує у XXI столітті, – це насправді дистанція у 500 років, що примушує осмислювати, чи є надія вписатися до цього континууму, де є величезний розрив у півтисячоліття. Задача ідеалу полягає у тому, щоб бути настільки енергетично виправданим (енергетичним з точки зору епістемологічних, сакральних та есенціальних ознак), щоб мати змогу подолати півтисячоліття та розбудовувати проект у межах метачасу, а не теперішнього часу, що охоплює кілька десятиліть. Тому слід висвітлювати модернізацію не як транзитологію, а як феномен проектування, цілепокладання. Перенос технологій, методів здійснення праці та інших реалій культуротворчості у межах транзиту не надає можливості подолати розрив у часі модернізації. Необхідне проектування, праця з майбутнім, з екомайбутнім, що зрівняє усі цивілізації у їх часово-просторовому континуумі перед майбутнім. Ми перебуваємо у стадії глобалізаційних проблем, що знов актуалізують той проектний потенціал, який був сформований ще у XIX-XX столітті. Йдеться про універсалізацію проектного мислення, де потрібно мислити широко, відповідально та не утворювати зайвих схем, на кшталт таких, що вже були у минулому, а реалістично підходити до ресурсів, до культурно-історичного потенціалу цивілізації.

Водночас, вектор проблем дедалі більше усувається від економічного фактору та враховує соціокультурний. Популярна в деяких країнах ліберальна ідеологія у сучасному світі стає досить хибною. Актуальнішими можна назвати консервативні підходи, що корегували б акторів, знаходили б регулятиви та допомагали б консенсусу. Проте, на економічному рівні консенсус навряд чи є можливим, адже він є диктатом сильних над слабкими. Модернізація є явищем не тотальним, вона може здійснюватися, а може й ні. Це залежить від вибору самої країни, яка може залишитися сировинним придатком і досить комфортно при цьому існувати. Однак, якщо країна не має достатньо сировини, їй залишається лише переорієнтувати свою позицію та активно сприймати усі інвестиції й сприяти їх появі. Саме таку позицію зайняла КНР.

Враховуючи викладене, доцільним є визначення атракторів глобалізації та модернізації, шляху глобалізації, шляху другої хвилі модернізації як транзиту в іманентних межах, а не у рамках бажаної вестернізації. Адже вестернізація є певною відмовою як від частки

суверенітету, так й від культурно-історичних традицій, з метою сприйняття транзиту як власного, а не чужорідного щеплення від іншого світу, іншої системи. Новий атрактор, еволюція капіталізму, свідчить про те, що перехід до інформаційних технологій на Заході, перенос індустріального виробництва до Азії та передача постіндустріальним країнам менеджерських функцій вписується до розуміння техногенної цивілізації.

Модерн, так само як і капіталізм, є незавершеним проектом. Ю. Габермас, який послідовно проводить цю думку, відмічає, що практика поступово втрачає парадигму виробництва [4, с. 84-91]. Він стверджує, що це відбувається тому, що виробництво обмежує розуміння практики. Останнє вимагає розширення, оскільки інакше воно не охоплює значення, яке виникає у зв'язку з історичним кінцем суспільства праці. Дана теза потребує пояснення. Якщо раніше люди уходили з сільського господарства до промисловості, а потім з промисловості – до сервісу, то сьогодні у високотехнологічних країнах виникає проблема: лише 20 % населення буде необхідним постіндустріальному виробництву, а 80% не буде мати куди йти [5]. Вони, за висновками Джека Траута та Стіва Рівкіна, будуть непрацюючими робітниками. Це одне з майбутніх питань Заходу, котре висуває проблему створення матриці, що забезпечить роботу економіки та суспільства, здатного підтримати економіку. Саме це є ще одним аргументом на користь посткапіталістичного атрактора інформаційного постіндустріального суспільства. Але й він є помилковим. Праця перестає бути фізичною завдяки росту знання і науки. Наукова праця, труд менеджерів, наукових співробітників залишаються найманими. «Білі комірці» – наймані працівники підприємств. Сьогодні незрозуміло, як суспільство впорається із наявністю величезної кількості зайвих працівників.

Новий атрактор зайвих людей, не зайнятих у виробництві, – атрактор, що визначає посткапіталістичне суспільство та корелює з атрактором посткультурного феномену. Людина посткапіталістичного суспільства визначається як посткультурний феномен, як людина постмодернізму. Пострадянський та постмодерністський простір мають еквівалентні реалії, або набір еквівалентних парадигмальних матриць, що можуть бути зазначені як певний хронотоп. Слід зазначити, що постіндустріалізм, або пізній індустріалізм, або Модерн як незавершений проект, свідчать про те, що модернізація є перманентним станом. Вона пройшла першу стадію, а зараз про-

ходить другу, згодом буде ще одна стадія, яку можна визначити, за термінологією Римського клубу, за допомогою поняття «сталий розвиток». Проте, можна й відмовитися від категорії сталого розвитку, до чого зараз приходять більшість авторів. В економіці й у соціокультурній сфері пострадянського простору сталість можлива лише як ідеал, який є досить проблематичним. І будь-які спрощення виглядають тут надмірною віртуалізацією, однак горизонт в будь-якому разі має спостерігатися. Сьогодні він описується як глобалізація, що виступає як метаекологічний горизонт, при цьому не спонукаючи до інтенсифікації соціокультурного потенціалу. Вона залишається поки що відкритою проблемою та не працює як фактор спільних інтересів й мотивацій, спільний діалог країн-акторів. Якщо раніше капіталізм «переламавав» культури, то сьогодні національні культури «переламують» капіталізм, індустріалізм, запозичений з економічних принципів Заходу. Таким чином, капіталізм також потребує транзиту, зворотного транзиту, адаптивних стратегій. Західні цінності так само потребують чутливого застосування усіх можливостей соціокультурного росту, що зберігся у країнах, які, на думку Заходу, спізнилися у економічному розвитку.

Таким чином, аттрактор взаємодоповнення і буде тим ідеалом, що може стати загальною платформою глобалізаційних процесів, які відбуваються. Консенсус можливий як ідеал, що можна називати ідеалом як посткомуністичним, так й посткапіталістичним. Перша й друга номінація є достатньо дискусійними. Багато в чому сучасний соціально-політичний ідеал носить релігійний характер, що приймається на віру, поки екологічний вектор не примусить змінювати напрями розвитку, дбаючи про екомайбутнє.

Посткомунізм як широкий вектор реальності, так само як і посткапіталізм, – це абстракції, що допомагають з'ясувати межові інтенції та настанови, які передують переходу до іншого. Якщо доба Модерну (за Ю. Габермасом) – незавершений проект, то Постмодерн вже завершений тим, що він є стадією, яка намагається завершити це незавершення. У цьому фактично його роль. Посткомунізм – та стадія, що намагається завершити комуністичну утопію, але посткомуністичне суспільство як проект та певний ідеал не може здійснити цієї ролі, оскільки на відміну від Постмодерну як граничної абстракції, за Ю. Габермасом, посткомунізм є абстракцією досить обмеженою. У ній, найбільш за все, проявляється етика постреальності, постфактум визначається можливість постмодерністської поетики,

однак вже у зовсім інших реаліях: релігійних (соціоморфної релігії), етичних, естетичних, мистецьких, політичних. Усі вони складають ту фундаментальну засаду перехідного періоду, яку постмодерніст Віктор Пелевін визначив як перехід із нікуди в нікуди. Ця формула свідчить про те, що відбуваються зміни, але визначити їх адекватно досить складно. Залишається шлях аналогій, своєрідних проекцій, що надає можливість знайти ще один модус посткомуністичного ідеалу, який можна визначити як медійний, пов'язаний не лише з масмедіа та з екранною культурою, але й з модусом, що визначається як необхідність у додаткових проміжних інстанціях, модераторах, модифікаторах, які допомагають знайти образ майбутнього шляхом перекодування, перекладання у іншому просторі іншою мовою у інших образах. Проте ці образи є пізнаваними та допомагають зосередитися на специфіці саме тих процесів, що відбуваються у посткомуністичному суспільстві. При цьому аналогія «посткомунізм – постмодернізм» не є зайвою і випадковою.

Так, за Є. Бистрицьким «на відміну від політологів, які вживають термін посткомунізм для зручності опису бурхливих подій, насамперед, у так званих посткомуністичних країнах, ми у понятті посткомуністичної доби вбачаємо універсальний теоретичний зміст, плідне методологічне значення та великий евристичний потенціал. Поняття «посткомунізму» відбиває загальне для сучасності переживання стану завершеності певного культурного періоду. Починаючи, якщо не з Ніцше і Гайдеггера, то принаймні з Гвардіні, Лютара та Дерріди, Еко, інших сучасних філософів, це переживання зафіксувалося виникненням поширених образів кінця моралі, метафізики, ідеології, кінця Нового часу, проекту Модерну; в узагальненому вигляді закріпилося у суспільній думці через відоме поняття Постмодерну. Використання істориком і політологом Фукуямою типуво постмодерного образу кінця історії свідчить, на наш погляд, про внутрішню спорідненість понять постмодерну та посткомунізму» [6]. Така аналогія є плідною. Зазначимо, що медіальність постмодерністської культури, її прозорість, її нескінченна потреба у іншому, яка є рефлексивним й водночас герметично замкненим суб'єктом, медіатором, що перекладає з однієї мови на іншу, здійснює подвійне кодування, плюральний топос формотворення Модерну, притаманний і у посткомуністичній стадії розвитку культур як західних, так і східних ареалів. У тих та інших є два модуси, у яких бажано рухатися і формувати свій культурний потенціал: той, який залежить

від національної культури, від традицій і звичаїв, та модус, що залежить від іншої культури, культури-продуцента, яку тією чи іншою мірою сприймає посткомуністична культура як реципієнт.

Крім того, Є. Бистрицький відзначає, що культура посткомуністичної доби відбиває новий стан модернізованого, оновленого науковими, політичними рецептами старого суспільства. Йдеться про наш час як про теоретично невизначену добу в розвитку світової, а не лише посткомуністичної цивілізації. Лінійна класична схема пояснення сучасного стану посткомуністичного суспільства «не працює» у звичних термінах класичної послідовності, «прогресу» чи «регресу» як показників розвитку, повернення до минулих стадій зростання [6]. Слід зазначити, що посткомунізм – це своєрідна стадія, яка генерує у собі відразу два шляхи розвитку, два вектори: один направлений у минуле, а другий – у майбутнє. Один зондує підсвідоме та намагається знайти нові засади й основи для проектування майбутнього, а другий знаходить у майбутньому аналоги, що давно відбулися та лише допомагають адаптуватися до майбутнього. Таке подвійне трактування не властиве постмодернізму. Однак посткомунізм доповнює це до багатовекторного самоздійснення на підставі давньогрецького тлумачення поезису як вміння робити і перетворювати об'єкт на витвір мистецтва та зазначити його як хронотоп, тобто багатовимірну часову й просторову структуру, де є плюральне минуле та плюральне майбутнє. Плюральне майбутнє – можливість різних шляхів розвитку, прогноз, що дає можливість рухатися тим або іншим чином. А плюральне минуле свідчить про те, що в ньому знаходяться аналоги усіх тих шляхів, на підставі яких реконструюється та засаднича позиція, що є доцільною для прогнозу та проекту.

Скороспілі політологи посткомуністичної доби, орієнтуючись на кон'юнктуру, прагнуть якнайшвидше знайти заміну скомпрометованому марксизму іншою за змістом, але типовою тоталітарною ідеологією. Таку реідеологізацію можна спостерігати у посткомуністичних країнах на прикладі радикально націоналістичних рухів та партій. Тяжіння до класичних пояснювальних схем має різні підстави, головна з яких – збереження старих форм політичного та економічного життя у процесі посткомуністичних перетворень суспільства. Доки зберігається економічний, правовий та світоглядний у цілому потенціал минулої соціальної форми ідентифікації та самоусвідомлення людини, посткомуністичне самоусвідомлення

реальності існуватиме переважно за рахунок критики комунізму, що можна назвати посткомуністичним нігілізмом [6].

При цьому дефініція «нігілізм» несе як негативні, так і позитивні риси. Якщо ідеал не має фундаментальної критичної засади та не наділений потенціалом здорового нігілізму, він швидко перетворюється на ідола. Посткомуністичні симулякри та реальність, що виникає у вивірених у державній цензурі потоках масової інформації, тиражується телебаченням, пресою як смислова реальність, якою живуть люди. Її практично неможливо верифікувати через брак об'єктивних критеріїв для відокремлення істини від хиб, від нав'язливої інтерпретації фактів та подій засобами ТБ, радіо, преси. Симулякри дедалі більше структурують дискурс сьогодення. Наприклад, дії не кращих за своїми людськими якостями очільників нових східно-європейських країн. До симулякрів також належать зразки «демократії», «підприємництва», «талановитих молодих економістів» – образи, що відтворюють нову посткомуністичну політику.

Тоді виникає запитання, якщо посткомунізм та постмодернізм мають одну й ту саму природу «пост», яка характеризується тим, що вони виникають після модерну й після комунізму, чи є модерн і комунізм спорідненими реальностями? Безумовно, вони є спорідненими. Екстенсивна метрика, екстремізм, намагання до прогресу та підкорення завдяки цьому земної кулі – інтенції доби Модерну. Комунізм також є суто модерністським та, користуючись термінологією Ю. Габермаса, незавершеним проектом. Комунізм і є незавершеним Модерном, що потребує свого завершення. Проте завершення не може ніколи відбутися, оскільки воно відсувається у перспективу, завдяки тим ідеальним спонукам, інтенціям, що нескінченно, тільки-но ми добираємося до наступного горизонту комунізму, потребують все більше зондувати комунітарні реальності, що існували у цивілізаціях раннього типу. А чи не було це вже задіяне як ідеал, як та функціональна система, яку ми так ретельно шукаємо у майбутньому? Саме це ускладнює проблему. Вектор, який чітко визначено як вектор верифікації, свідчить про новітні образи ідеалів, що формуються вже у постмодерному вимірі. Отже, постмодернізм стає поетикою посткомуністичного дискурсу, який формується у медіа та інших ЗМІ.

**Висновки.** Слід враховувати, що за своєю природою ідеал є своєрідною рецепцією майбутнього, що здійснюється як двовимірний вектор занурення у минуле й майбутнє. Майбутнє при цьому мо-

делюється не за прогнозами теперішнього, а за взірцями минулого. Посткомуністичний простір характеризується позбавленням комуністичного ідеалу, але його також можна характеризувати як простір, позбавлений будь-яких ідеалів. Ідеали функціонують як функціональна система, існуючи скоріше як атрактори, як зони комфорту, спокою, тиші у хаосогенному середовищі, де глобалізація, модернізація, транзит, стають тими ешелонованими пан-універсальями, які втрачають свій сенс як регулятивні абстракції та категорії.

Якщо у класичному капіталізмі модернізація передувала глобалізації (Модерн замінює Середньовіччя, а лише потім вже виникає глобалізація і посткультура), то у посткомуністичному просторі все здійснюється навпаки. Посткомуністичний простір потрапляє у глобалізаційний пресинг впливу інших акторів, партнерів, що існують поза вимірами реального соціалізму або комунізму. Модернізація виглядає як транзит. Транзитологія несе у собі два виміри: транзити й трансформації. Якщо її розуміти як щеплення нормативів, технологій, ідеалів, то це поверховий транзит, який не завжди є вдалим, а трансформація як готовність отримати західні цінності у контексті адаптивних стратегій може бути вдаюю.

Ідеали посткомуністичного суспільства як постмодерний хронотоп – це особлива тема, що торкається глибинних пластів постмодерністського світогляду, орієнтується на споживача, на постмодерністські системи трансформації реальності. Посткомуністичне суспільство не позбавилося ідеального як фактора суспільної інтеракції, як фактора суспільного життя людини, але ідеал медіалізується, стає надзвичайно інтерактивним у плані масмедіа і у плані масовості, що формується навколо площі, ритуалізованого видовища, навколо дискурсивних практик та інших екранних артефактів.

***Бібліографічний список:***

1. Федотова В. Г., Колшаков В. А., Федотова Н. Н. Глобальный капитализм : три великих трансформации. Социально-философский анализ взаимоотношений экономики и общества. М. : Культурная революция, 2008. 608 с.
2. Тоффлер Е. Третья волна. *Сучасна зарубіжна соціальна філософія*. Київ. : Либідь, 1996. 384 с.
3. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера земли. М. : ДИ – КАРТ, 1993. 503 с.
4. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну. Київ : Четверта хвиля, 2001. 424 с.
5. Траут Дж., Ривкин С. Сила простоты. Руководство по успешным бизнес-стратегиям. СПб. : Питер, 2007. 240 с.

6. Політологія посткомунізму. Політичний аналіз посткомуністичних суспільств. К. : Політична думка. 1995. С. 18-19. URL: [http:// bystrytsky.org/ppostukr.htm](http://bystrytsky.org/ppostukr.htm).

*The problem of the Ideal in the 21st century remains relevant for research. The relationship between the Ideal and its practical embodiment is an acute topic for discussions in contemporary philosophy, political science, and cultural studies. The objective of the article was to determine the attractors as semantic epicentres of the comfort zone. The purpose and tasks have led to the use of such research methods as analysis and synthesis, which made it possible to clarify the definition of the concepts of «Ideal», «Attractor», «Globalization», «Modernization». The method of system-structural analysis allowed identifying the functioning of the Ideal in a new post-communist social space. The modern polysystem vision of the Ideal is based on the interaction of globalization and modernization. They become the main attractors in the post-communist space, since they are dominating in the discursive space of dialogue among cultures, forming the interplay of economic integrative and disintegrative processes. Modern ideals operate as a functional system, existing as attractors, as zones of comfort, tranquillity, silence in a chaotic environment, where globalization, modernization, and transit become those pan-universals that lose their meaning as regulatory abstractions and categories. The ideals of a post-communist society reflect the deep layers of a postmodern worldview; they are oriented to the consumer and the postmodernist systems of transformation of reality. The postcommunist society did not get rid of the ideal as a factor in the social life of man, but the ideal is medialized, becomes massive, extremely interactive in the media space. It is formed around a square, ritualized spectacle, around discursive culture practices and screen artefacts.*

**Keywords:** Attractor, Ideal, Globalization, Modernization, Postcommunist Ideal, Social ideal.

УДК 327.5:[316.48:159.923.2]

Ростецька С. І., ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

## КОНФЛІКТ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ ЯК ЗАГРОЗА БЕЗПЕЦІ СУЧАСНИХ ДЕРЖАВ

У статті проаналізовано сучасні наукові підходи у дослідженні конфліктів ідентичностей. Розкрито основні причини та чинники конфліктів ідентичностей. Аргументовано вплив конфліктів ідентичностей на безпеку сучасних національних держав.

**Ключові слова:** конфлікт, безпека, ідентичність, національна ідентичність, регіональна ідентичність, етнічна ідентичність.